

Uitvoeringsagenda New Towns

Gemeente Ede

11 november 2009.

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 AANLEIDING	3
1.2 NAAR EEN UITVOERINGSAGENDA VOOR DE NEW TOWNS	4
1.3 WERKWIJZE	5
2. Algemene karakteristiek van Ede	6
2.1 BESCHRIJVING EDE	6
2.2 VERGELIJKING MET ANDERE STEDEN	8
2.3 RISICO'S VOOR EDE	9
3. Uitvoeringsagenda	12
3.1 DOORBRAKEN OP VIER THEMA'S	12
3.2 CULTUUR: KRACHTSTROOM VOOR DE SAMENLEVING	13
3.3 DE WIJK AAN TAFEL	20
3.4 DE SCHOOL OP STRAAT (KENNISCAMPUS I)	26
3.5 SPRINGPLANK VOOR TALENT (KENNISCAMPUS II)	31
3.6 THUIS IN DRIE WERELDEN	37

1 ■ Inleiding

1.1 AANLEIDING

Mede naar aanleiding van de motie van Tweede Kamerlid Ortega-Martijn (31200 XVIII, 30) is de positie en de (toekomstige) problematiek van de vijf 100.000+ gemeenten Almere, Apeldoorn, Ede, Haarlemmermeer en Zoetermeer onderdeel van de thematische invulling van het nieuwe stedenbeleid 2010 – 2014. In september 2008 is met de toenmalige minister voor Wonen, Wijken en Integratie afgesproken dat het Rijk en de vijf gemeenten een themagerichte aanpak rondom de vraagstukken van New Towns zullen gaan uitwerken. Het gaat daarbij om het gezamenlijk verkennen van en zoeken naar oplossingen voor (toekomstige) knelpunten die specifiek samenhangen met de New Towns. Het resultaat moet een uitvoeringsagenda zijn dat eveneens ter lering open staat voor andere New Towns.

De vijf gemeenten zijn alle vijf steden met meer dan 100.000 inwoners. Hoewel verschillend in hun ontstaansgeschiedenis, ontwikkeling, bevolkingsopbouw, regionale positie en woningmarkt, hebben ze een gemeenschappelijke problematiek:

- Het niveau van stedelijke voorzieningen heeft de groei van de bevolking niet bijgehouden. Dat kan gaan om culturele voorzieningen, maar ook om bijvoorbeeld onderwijsinstellingen.
- De grote woonwijken zijn vaak saai en gelijkvormig omdat ze in korte tijd zijn ontwikkeld.
- De steden hebben voor buitenstaanders, en soms ook voor inwoners, geen duidelijke identiteit en soms zelfs een negatief imago.
- De steden hebben in een beperkte tijdsperiode grote groepen mensen met dezelfde kenmerken aangetrokken: lager of middelbaar opgeleid, gezinsinkomens gebaseerd op twee verdienende partners, relatief weinig hoopopgeleiden. Bovendien is er door het gebrek aan voorzieningen vaak sprake van een vertrek van (met name kansrijke) jongeren, terwijl het de gemeenten niet lukt dergelijke jongeren van buiten aan te trekken. Dat hangt weer samen met de drie bovengenoemde problemen.
- Schoksgewijze demografische veranderingen stellen hoge eisen aan de wijze waarop en het tempo waarin bestuurlijk, organisatorisch, strategisch en beheertechnisch met deze veranderingen wordt omgegaan. De vraag is op welke wijze toekomstige problemen voorkomen kunnen worden en of de specifieke gemeenten geëquipeerd zijn om dit zelfstandig op te pakken of dat er hulp van anderen nodig is.

Er zijn ook volop kansen. Groei geeft een dynamiek waarin innovatie mogelijk is. De bevolking, bedrijven en instellingen, bestuur en ambtelijk apparaat zijn ingesteld op vernieuwing.

De steden krijgen in de komende jaren te maken met omvangrijke (vernieuwings-) opgaven, die verschillen van die van de traditionele middelgrote en grote steden. Vooral het strategische beheer van de stad zal in de komende jaren handen en voeten moeten krijgen. Uiteraard moeten aanwezige problemen worden opgelost, maar vooral is preventief beleid nodig om problemen zoals de traditionele steden die hebben te voorkomen.

1.2 NAAR EEN UITVOERINGSAGENDA VOOR DE NEW TOWNS

De New Towns stellen elk een eigen uitvoeringsagenda op. De inzet van Ede is dat deze uitvoeringsagenda deels op eigen kracht samen met de lokale partners kan worden uitgevoerd. Daarnaast wordt één gezamenlijke uitvoeringsagenda opgesteld die als doel heeft te komen tot een innovatieve aanpak. Juist door de gemeenschappelijkheid in problematiek ligt hier een unieke kans. Ede vindt het belangrijk dat de New Towns samen problemen oppakken en wil dan ook graag aansluiten bij initiatieven van de vier andere New Towns. In de toekomst kan dit ook andere New Towns stimuleren om gezamenlijk knelpunten op te lossen. Tot slot zal ook een inzet van het rijk en de provincie nodig zijn, waarbij het gaat om een faciliterende rol maar soms ook om een financiële bijdrage.

Gezamenlijk is besloten dat de volgende vier oplossingsrichtingen (thema's) bepalend zijn voor de aanpak van de problematiek in de New Towns:

- *Bruisende centrumvoorzieningen*
De New Towns willen meer en betere centrumvoorzieningen die horen bij de ontwikkeling van een grote stad, zoals cultuur, onderwijs, enz.
- *Wijken van waarde*
De veelal grootschalige eenvormige na-oorlogse woonwijken stellen specifieke eisen aan het strategisch fysiek en sociaal beheer om toekomstige verloedering te voorkomen en de leefbaarheid te bevorderen.
- *Sociale stijging*
De eenzijdige bevolkingssamenstelling en de selectieve migratieprocessen kunnen leiden tot een proces van sociale daling. Door betere kansen voor jongeren op goed onderwijs en vorming, versterking van centrumvoorzieningen en een beter imago - waardoor de new towns aantrekkelijk worden voor hoger opgeleiden, creatieven en ander (jong) talent - kan dit proces worden omgebogen. Dat versterkt weer de economie en werkgelegenheid.

- *Veiligheid*

De schoksgewijze demografische groei van de New Towns leidt tot relatief veel jongeren. Zeker als er te weinig voorzieningen voor hen zijn en kansrijke jongeren wegtrekken, leidt dit tot leefbaarheidsproblemen in de wijken en toenemende (gevoelens van) onveiligheid. Om dit te voorkomen is veel aandacht nodig voor gezinsondersteuning, het voorkomen van voortijdige schoolverlating, voldoende activiteiten en voorzieningen voor jongeren, enz.

Ede wil net als de andere New Towns bij deze thema's sterk inzetten op preventief beleid om te voorkomen dat grootstedelijke problemen ontstaan en op de ontwikkeling van een innoverende aanpak.

1.3 WERKWIJZE

Om te komen tot een uitvoeringsagenda zijn de volgende stappen gezet:

Stap 1: Onderzoek naar problematiek en kansen

Met behulp van de stadsfoto, de Leefbarometer van het ministerie van VROM en eigen onderzoek zijn de problematiek, de kansen en de noodzakelijke coalities met lokale partijen in beeld gebracht. Aan de hand hiervan is een basisdocument opgesteld dat een beknopte beschrijving van de problematiek, de kansen, de betrokken partijen en mogelijke oplossingsrichtingen biedt. Het basisdocument heeft als uitgangspunt gediend voor de organisatie van 'discussietafels'.

Stap 2: Organisatie van discussietafels

Elke gemeente heeft een eigen discussietafel met lokale partners georganiseerd. Deze zijn gevolgd door een centrale discussietafel voor de vijf gemeenten gezamenlijk. Daarbij waren ook ministeries betrokken. Doel van deze discussietafels was om de bevindingen uit stap 1 te toetsen aan de praktijk bij de betrokken partijen op lokaal niveau en bij deskundigen op departementaal niveau. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de uitvoeringsagenda.

Stap 3: Opstellen van uitvoeringsagenda

De twee voorgaande stappen hebben geleid tot de uitvoeringsagenda. De agenda is gebaseerd op uitgewerkte businesscases. In deze businesscases worden voor de gewenste maatregelen de aanpak, het beoogde resultaat, de benodigde coalities, de financiën en de planning concreet uitgewerkt.

2. Algemene karakteristiek van Ede

2.1 BESCHRIJVING EDE

Ligging van Ede

De ligging van Ede, als poort naar de Randstad en de Veluwe aan de A12 en de A30 en vlakbij het grootste aaneengesloten natuurgebied van Ede, is uitermate goed. Deze centrale ligging t.o.v. de Randstad, de Stadsregio Arnhem-Nijmegen, de Stedendriehoek en natuur heeft een belangrijke invloed op de groei van Ede. Begin vorige eeuw vestigden Defensie en Enka zich in Ede waardoor Ede de kans kreeg om zich verder te ontwikkelen. Waar deze twee organisaties in het verleden een grote stempel op Ede hebben gedrukt, kan dit voor de toekomst de doorontwikkeling van het concept Food Valley zijn.

Leefbaarheid in Ede

De leefbaarheid in Ede is op stadsniveau relatief goed. Ede kent relatief weinig geweldsmisdrijven, overlast door drugsgebruik en woninginbraken. De Edese leefbaarheidsproblematiek wordt vooral gekenmerkt door een geografische, demografische en deels etnische concentratie in enkele wijken. Door het relatief grote aantal jongeren in bepaalde wijken met een veelal lagere sociaal economische achtergrond kent Ede sterk geconcentreerde leefbaarheidsproblemen. Een aantal groepen jongeren zijn een grote bron van overlast in Veldhuizen A. In deze wijk geeft 36% van de bewoners aan dat dit vaak voorkomt (Monitor Leefbaarheid, Veiligheid en Maatschappelijke participatie 2007). Dit is een forse toename ten opzichte van de laatste meting in 2005. Ook in Ede Zuid, Veldhuizen B en Tussenland-A (Zeeheldenbuurt, Indische buurt en Vogelbuurt) vormen groepen jongeren meer dan gemiddeld een bron van overlast. Het gaat hierbij om een relatief groot percentage allochtone jongeren van voornamelijk Marokkaanse afkomst. Deze overlast door jongeren vertaalt zich ook in een gevoel van onveiligheid in de eigen buurt. Uit eigen onderzoek blijkt dat de overlast de afgelopen jaren in de betere wijken van Ede is afgenomen terwijl deze in de zwakkere, meer typische newtown wijken echter is toegenomen. Dit bevestigt het beeld van de sterke ruimtelijke segregatie zoals ook in de stadsfoto naar voren kwam. Ook kent Ede relatief veel laagopgeleiden en weinig hoogopgeleiden.

Economie en werkgelegenheid

Ede heeft een relatief laag werkloosheidscijfer. Daarbij kan nog worden opgemerkt dat ook de verdeling van de werkloosheid over de stad opvallend evenredig is. Waar, zoals hierboven staat opgemerkt, de onveiligheidsgevoelens dus sterk gesegregeerd zijn, is dat

voor werkloosheid niet het geval. De verklaring voor de lage werkloosheid ligt in de economische kansen die Ede en zijn omgeving bieden.

De economische situatie van Ede is positief. Er zijn veel banen en de werkgelegenheid neemt toe (situatie 2008). Er zijn voor de inwoners van Ede veel meer kansen op een baan dan gemiddeld, zowel voor hoog- als voor laagopgeleiden. Ook jongeren hebben in Ede meer dan gemiddelde kansen op werk. Bovendien is er vanuit Ede een groot en gevarieerd aanbod aan banen te bereiken. Wel starten relatief weinig mensen in Ede een eigen bedrijf.

Herstructurering

Op het gebied van herstructurering kent Ede een grote opgave. Momenteel worden Veldhuizen A (ondermeer sloop van 630 woningen en nieuwbouw van 744) en de Uitvindersbuurt (sloop en nieuwbouw van ongeveer 500 woningen) geherstructureerd. Naast deze herstructureringopgave kent Ede een forse nieuwbouwoopgave van ongeveer 15.000 woningen tot aan 2020. De herprofilering van de Kazerneterreinen en het Enka-terrein met behoud van cultureel erfgoed is hierbij het meest in het oog springend. Parallel aan deze ontwikkeling wordt het stationsgebied opnieuw vorm gegeven.

Imago

In het recente onderzoek van OO&S "Ede in beeld" worden op het punt van identiteit en imago de volgende conclusies getrokken:

1. Ede heeft verschillende identiteiten. Voor bewoners is Ede vooral een woonstad in het groen met goede basisvoorzieningen. Voor recreanten/toeristen betekent Ede vooral natuur, ruimte, rust. Voor bedrijven tellen vooral kwaliteiten als bereikbaarheid en ondernemingszin.
2. Ede heeft vooral het imago van een mooie, rustige gemeente. Mensen die niet in Ede wonen zien Ede dikwijls als dorps en christelijk.
3. Ede is niet bij iedereen bekend. Mensen hebben geen beeld bij de gemeente Ede. Daarnaast weet men vaak niet waar Ede ligt, hoe groot Ede is en wat Ede heeft te bieden.

De identiteit en het imago zijn samen te vatten in twee kernbegrippen:

1. *Groen met als beeldbepalende elementen:*
Landschap en landschapsstad, rust, ruimte, dorpse stedelijkheid, entree naar de Veluwe, Vallei, OV bereikbaarheid, fietsnetwerk, recreatie/toerisme, kleinschalige culturele voorzieningen, traditie.

2. *Gezond met als elementen:*

Food Valley Ambitie, WUR (voeding, landschap,natuur), Regionaal Ziekenhuis (met nationale ambitie op het gebied van voedingsexpertise), ruimte voor gezondheidszorg en wellness, jong, vitale ouderen, ondernemingszin, arbeidsethos, gemeenschapszin, knooppunt OV.

2.2 VERGELIJKING MET ANDERE STEDEN

Recent werd Ede uitgebreid vergeleken met de andere Gelderse steden en met een benchmark van vergelijkbare gemeenten. Daaruit volgde een positief beeld van Ede. Alleen op het punt van stedelijke voorzieningen en de aantrekkingskracht op hoogopgeleiden bleef Ede achter bij de andere Gelderse steden en de benchmark.

De groei van Ede onderscheidt zich van veel andere groeikernen in een meer spontane en minder geplande uitbreiding. Ede heeft nooit uitgesproken groeiambities gehad, maar is door haar gunstige ligging ten opzichte van de Randstad, de Stadsregio Arnhem-Nijmegen en de Stedendriehoek als het ware natuurlijk gegroeid. Mede tegen deze achtergrond valt het tekort aan voorzieningen dat Ede heeft, zowel op cultureel en culinair vlak als in het winkelaanbod, goed te verklaren. Beide zijn niet meegegroeid met de uitbreiding van de stad.

De leefbaarheid in fysieke zin (openbare ruimte) in Ede komt uit de Stadsfoto als positief naar voren. Ede kent relatief weinig geweldsmisdrijven en weinig inbraken. Wel hebben de inwoners van Ede meer dan gemiddeld te maken met overlast van jongeren. Ede was daarom de eerste gemeente in Nederland die cameratoezicht in het uitgaansgebied heeft ingevoerd.

De jongerenproblematiek kan deels verklaard kunnen door een hoge mate van ruimtelijke segregatie en wellicht het opleidingsniveau. Uit eigen onderzoek (de Jeugdmonitor 2007 en de Leefbaarheidmonitor 2007) komt deze ruimtelijke segregatie duidelijk naar voren. Door middel van herstructurering en een gerichte wijkaanpak probeert Ede deze problemen onder controle te houden. Integraal wijkbeheer is in Ede dan ook een bekend begrip. Samen met de woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen en de politie wordt samengewerkt aan een goed woon- en leefklimaat in de Edese wijken. De grootste uitdaging hierbij is om bestaande problematieken onder controle te houden en het voorkomen van waterbed effecten ten gevolge van herstructurering.

Ede kent in relatie tot andere steden een kleinere groep hoogopgeleiden of aandeel van de creatieve klasse. Met name authenticiteit en het voorzieningenaanbod zijn hierop van grote invloed. Met de ontwikkelingen in Ede-Oost heeft Ede de mogelijkheid om 'nieuwe' leefstijlen naar Ede toe te lokken en haar voorzieningenaanbod te verrijken. De

ontwikkeling van deze wijk kan dan ook een grote invloed hebben op de groei van Ede naar een complete stad.

2.3 RISICO'S VOOR EDE

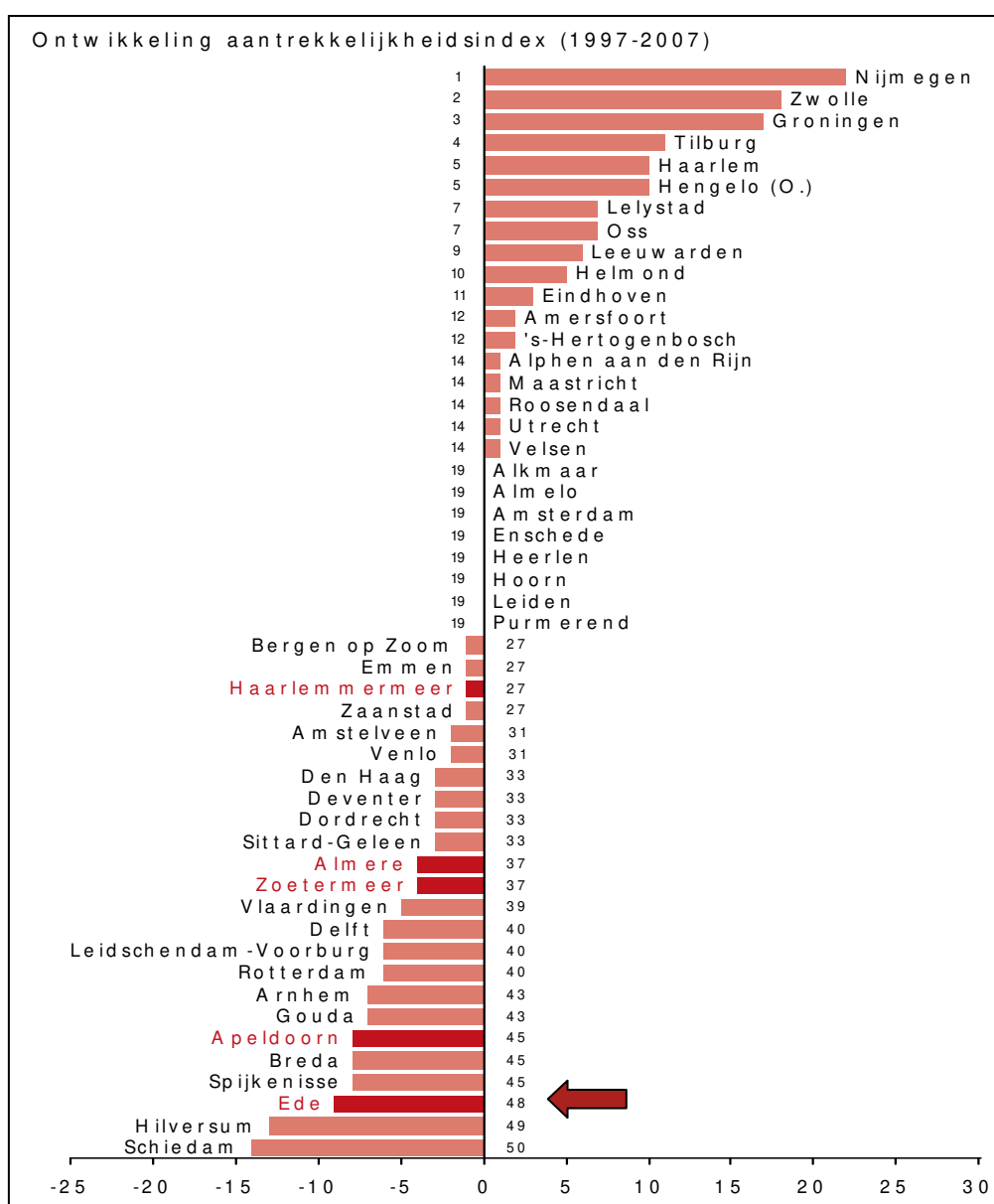
Het beeld van de leefbaarheid in Ede op stadsniveau is relatief positief. De nabijheid van de Veluwe biedt de Edese inwoners de gelegenheid om de stad te verlaten en te genieten van de natuur. In de meeste wijken in Ede gaat het goed. De Edese problematiek kent vooral een sterke ruimtelijke focus, geconcentreerd in een aantal wijken. Door middel van herstructurering en een actief wijkbeleid werkt Ede aan deze problemen. De jongerenproblematiek vormt hierbij de grootste uitdaging. In de wijken waar deze het grootst is, worden ook de meeste gevoelens van onveiligheid en verloedering ervaren.

De problemen van Ede zijn als typische New Towns problemen te beschrijven: er zijn nog geen echte grootstedelijke problemen, maar het is wel belangrijk de huidige problemen aan te pakken om een verslechtering van het woon- en leefklimaat te voorkomen. De volgende zaken vragen daarbij de aandacht:

- *Het gebrek aan een historische binnenstad en stedelijke allure.*
Ede bezit net als de andere New Towns geen historische binnenstad, wat de stad op achterstand zet ten opzichte van veel andere middelgrote steden. De stad heeft echter wel in de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in haar centrum. Het winkelaanbod is hierdoor verbeterd. Om het centrum ook cultureel naar een hoger niveau te brengen zal er nog een forse slag gemaakt moeten worden.
- *Achterblijvend stedelijk voorzieningenniveau.*
Het voorzieningenniveau van de stad is niet meegegroeid met de bevolkingsomvang. Wel kent Ede met Cinemec een bioscoop met landelijke uitstraling. Het in Ede gelegen Kröller Müller Museum wordt nauwelijks met Ede geassocieerd. De komende jaren wordt in Ede-Oost mogelijk wel een grootschalige podiumvoorziening gerealiseerd (De Reehorst).
- *Jongerenproblematiek.*
Ede kent relatief veel jongeren en jongerenoverlast, geconcentreerd in een aantal wijken. In deze wijken zien we een duidelijke negatieve invloed op de leefbaarheid. Met name in deze wijken wordt het voorzieningenniveau voor jongeren als te beperkt beschouwd.
- *Laagopgeleiden.*
Ede kent een relatief groot aandeel van laagopgeleiden. Voorkomen moet worden dat deze groep verder groeit en de aansluiting met het maatschappelijk leven verliest. Ede

zet hiervoor bijvoorbeeld actief in op het behalen van een startkwalificatie. Het aanbieden van banen voor laagopgeleiden is belangrijk, maar minstens zo belangrijk is het realiseren van sociale stijging door onderwijs en ontplooiing.

Een belangrijke indicator is de woonaantrekkelijkheid. Opvallend is dat deze van Ede weliswaar hoog is ten opzichte van de andere grote en middelgrote steden, maar sterk afneemt. In absolute zin is Ede nog steeds een middenmoter, maar wel twee na grootste daler in de periode 1997-2007:

De conclusie is dat Ede het niet slecht doet, maar dat voorkomen moet worden dat de stad steeds minder aantrekkelijk wordt. Het vasthouden en aantrekken van hoog-opgeleiden en mensen uit de creatieve klasse is van groot belang voor de vitaliteit van de stad. Dat blijkt ook het rapport 'Het meest kenmerkende van de Ortega-gemeenten' dat Gerard Marlet in 2008 voor de New Towns heeft opgesteld. Voorwaarden daarvoor zijn een goed voorzieningenniveau (met name cultuur en onderwijs) en een aantrekkelijk woonklimaat. Daarnaast moet een aantal knelpunten worden aangepakt, met name op het gebied van jongeren en het lage opleidingsniveau.

3. Uitvoeringsagenda

3.1 DOORBRAKEN OP VIER THEMA'S

Om de aanwezige en dreigende problemen aan te pakken heeft Ede voor elk van de vier thema's één businesscase uitgewerkt. Voor het thema 'stad als sociale stijger' zijn twee businesscases geformuleerd. In totaal gaat het in deze uitvoeringsagenda dus om 5 businesscases. Deze zijn in onderstaand schema weergegeven:

businesscase	thema			
	centrum-voorzieningen	grote woonwijken	stad als sociale stijger	veiligheid
1. <i>Cultuur: krachtstroom voor de samenleving</i> (Exposeum in Ede Oost)	X			
2. <i>De wijk aan tafel</i> (de burger centraal in de wijk)		X	(X)	(X)
3. <i>De school op straat (Kenniscampus I)</i> (verbindingen tussen onderwijs en wijk)		(X)	X	
4. <i>Springplank voor talent (Kenniscampus II)</i> (doorlopende leerlijnen)	(X)		X	
5. <i>Thuis in drie werelden</i> (gezinscoaches)				X

Het schema geeft aan dat de businesscases vaak niet alleen effect hebben binnen het hoofdthema waarvoor ze geschreven zijn, ook op andere thema's. Dit is met een (x) aangegeven. Zo wordt bijvoorbeeld met het verbinden van de scholen aan de wijk beoogd sociale stijging te bewerkstelligen, maar doordat onder andere binnen de businesscase ook wordt ingezet op beheer van de wijk is er ook een positief effect op het thema 'grote woonwijken'.

Focus op doorbraak

Bewust heeft de gemeente Ede ervoor gekozen per thema slechts één of twee businesscases op te stellen. Een businesscase heeft namelijk tot doel als doorbraak te functioneren in een probleem(gebied). Door te focussen op de realisatie van één

businesscase en de uitvoering daarvan ook prioriteit te geven wordt een positieve doorbraak gerealiseerd voor de wijk of de stad op het betreffende thema. Die doorbraak heeft op zijn beurt weer een sneeuwbaaleffect op de aanpak van het gehele probleem. Ook zal blijken dat in het kielzog van de doorbraak ook andere problemen binnen het thema gemakkelijker kunnen worden aangepakt en soms zelfs mee profiteren van de focus op de doorbraak.

Preventie en innovatie centraal

De essentie van de aanpak in de New Towns is dat de maatregelen vooral zijn gericht op preventie om daarmee de geschetste risico's af te wenden. Voorkomen moet worden dat de New Towns over tien jaar de problemen hebben die de grote en middelgrote steden nu al hebben. Dat laat onverlet dat als er nu al problemen zijn (in Ede bijvoorbeeld met betrekking tot jongeren en sociale stijging) deze snel moeten worden aangepakt om afglijden te voorkomen.

Daarnaast hebben de New Towns afgesproken dat de uitvoeringsagenda een innovatief karakter moet hebben, waarbij de steden van elkaar kunnen leren en ook voorbeeld kunnen zijn voor andere steden. Vanzelfsprekend betekent het niet dat er buiten de uitvoeringsagenda niets gebeurt. Voor alle New Towns en zeker voor Ede geldt dat er buiten de uitvoeringsagenda tal van activiteiten plaatsvinden, ook binnen de genoemde thema's.

Opzet businesscases

In de businesscases die in de volgende paragrafen worden beschreven, wordt steeds gestart met een brede analyse van het probleem en de risico's die spelen. Deze analyse spitst zich vervolgens toe op de doorbraken die kunnen worden geforceerd om het probleem aan te pakken. Die doorbraak wordt vervolgens uitgewerkt in een ambitie, te bereiken resultaat, planning en kostenraming/financiering.

3.2 CULTUUR: KRACHTSTROOM VOOR DE SAMENLEVING

Thema: *Centrumvoorzieningen*

Businesscase: *Exposeum in Ede Oost*

Analyse

Uit onderzoeken blijkt dat het cultureel voorzieningenniveau in Ede net als in de andere New Towns achterblijft in vergelijking met andere (grote) gemeenten in Nederland. Volgens de 'Atlas voor Gemeenten' gaat het vooral om onvoldoende aanbod op het gebied van de podiumkunsten en concerten. Ook wordt een relatie gelegd met musea, festivals en evenementen.

- *In Ede ontbreken voorzieningen op het gebied van de podiumkunsten zoals een grote theaterzaal, een concertzaal en een poppodium. Bestaande accommodaties zijn klein of niet voldoende uitgerust. Een groot deel van het podiumkunstenaanbod gaat daardoor aan Ede voorbij: musicals, opera, concerten, optredens van bekende cabaretiers, grotere toneel-, dans- en muziekoptredens en uitvoeringen van (symfonie)orkesten. Het aanbod is versnipperd en betreft vooral amateurkunst.*
- *Ede is kwantitatief gezien rijkelijk bedeeld met musea, maar de bestaande musea zijn kleinschalig en hebben een beperkt publieksbereik. Uitzondering is het rijksgesubsidieerde Kröller Müller Museum dat jaarlijks bijna 300.000 bezoekers trekt.*
- *Het aantal evenementen en festivals is in vergelijking met andere grote steden laag. De bestaande festivals en evenementen zijn nauwelijks gericht op de doelgroep hoogopgeleiden en de creatieve klasse. Er zijn ook te weinig culturele activiteiten voor de jeugd.*
- *De 'Cultuur- en uitgaansmonitor 2008' geeft aan dat slechts 27% van de inwoners het culturele aanbod van Ede interessant noemt. Er is sprake van een 'culturele vlucht': 68% (!) van de inwoners zoekt kunst en cultuur vooral buiten Ede; 65% van de inwoners uit Ede die elders kunst en cultuur consumeren geven aan dat ze naar andere steden gaan, omdat het aanbod niet in Ede te bezoeken was, 12% geeft aan dat ze het combineren met andere activiteiten in die steden.*
- *De aantrekkingskracht van een stad wordt, naast podiumkunsten, musea en evenementen, ook bepaald door het aandeel kunstenaars in de stad. Uit de 'Stadsfoto Ede 2008' blijkt dat de creatieve klasse in Ede ondervertegenwoordigd is. Zo zijn er bijvoorbeeld relatief weinig beeldende kunstenaars gevestigd (ongeveer 100).*
- *Ede heeft ook een imago- en identiteitsprobleem. Het recente city marketing onderzoek geeft aan dat Ede wordt gezien als mooie woonstad in het groen met goede basisvoorzieningen. Voor recreanten/toeristen betekent Ede vooral natuur, ruimte, rust. Met een interessant cultureel aanbod wordt Ede echter bij mensen van buiten de gemeente niet geassocieerd. Zo wordt vaak gedacht dat het internationaal bekende Kröller-Müller museum in Arnhem of Apeldoorn ligt.*

Als Ede de komende jaren zijn cultureel aanbod niet versterkt, leidt dat tot een verdere verschraving van het cultuuraanbod. Het achterblijven van de podiumkunsten ten opzichte van andere gemeenten zal steeds meer tot uitdrukking komen in een dalende zaalbezetting en een eenzijdige programmering. De culturele vlucht van inwoners zal toenemen; dit betekent een exploitatierisico bij bestaande culturele instellingen. Een goed cultureel voorzieningenniveau is naast een aantrekkelijk woonklimaat en stedelijke voorzieningen als kwalitatief goede winkels en hoger onderwijs een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor hoogopgeleiden en de zogenaamde creatieve klasse. Het aantrekken maar ook vasthouden van deze bevolkingsgroepen is van belang voor een gedifferentieerde bevolkingsopbouw, werkgelegenheid en bedrijvigheid, economische groei en dynamiek in de gemeente. Een onvoldoende c.q. teruglopend cultureel

voorzieningenniveau betekent dat Ede te weinig aantrekkelijk is voor deze doelgroepen om zich er te vestigen dan wel te blijven wonen. Het niet kunnen aantrekken van hoogopgeleiden c.q. mensen uit de creatieve klasse en het mogelijke vertrek van deze doelgroepen heeft op zich dan weer als gevolg dat het culturele activiteiten aanbod in centrum en wijken verder terugloopt. Hetzelfde geldt voor kleinschalige creatieve bedrijvigheid. Dit heeft een negatief effect op de dynamiek in de gemeente, de economische groei en de kwaliteit van de overige voorzieningen.

Met een ambitieus woningbouwprogramma wil Ede de hoger opgeleiden en creatieve klasse aantrekken, deels ook van buiten de regio. Op het oude ENKA complex en de voormalige kazerneterreinen worden ongeveer 4.000 woningen gebouwd. Dat biedt een uniek woonmilieu op de rand van de Veluwe in deels historische bebouwen (voormalige ENKA fabriek en kazernecomplexen) en door het nabijgelegen station uitstekende OV-verbindingen met de stad. Om deze ambities waar te maken is meer nodig dan alleen woningbouw. Een zware impuls (“krachtstroom”) gericht op versterking van het cultuuraanbod is essentieel om deze doelgroepen aan te kunnen trekken en het unieke woonmilieu te versterken.

Ambities

Ede wil met een stevige impuls ('krachtstroom') een levendig en gevarieerd cultuuraanbod van de grond krijgen. Daarvoor is het volgende nodig:

- Een betere profilering van de aanwezige 'culturele parels' door citymarketing en een goed evenementenbeleid. Het gaat daarbij om de culturele (gesubsidieerde) partners van de gemeente Ede zoals De Reehorst (podiumkunsten, congrescentrum) en Cultura (cultureel centrum), maar ook partijen als Cinemec (landelijk bekende bioscoop), het Kröller Müller Museum en kunsthandel Simonis en Buunk.
- Aansluiting bij kansrijke ontwikkelingen, zoals de uitbreidingsplannen van de Reehorst (mogelijke nieuwbouw grote theaterzaal op het ENKA terrein). Ook het meer geschikt maken van het Openluchttheater (rijksmonument) voor cultuuruitingen is een kans.
- Verbreding van de programmering, het voorkomen van versnippering, het beter zichtbaar maken van activiteiten en (professionele) kunstuitingen waardoor nieuwe doelgroepen – zoals jongeren – worden aangetrokken.
- Realisering van een nieuwe grote publiekstrekker in de vorm van een 'Exposeum' in één van de kazernecomplexen in Ede Oost waarin tal van activiteiten worden ondergebracht: museaal, kunsthall, depot en kunstenaars aan het werk. Bij de mogelijke invulling valt te denken aan een samenwerking met het Kröller Müller museum, het verbinden van de geschiedenis en prehistorie van Ede met moderne kunstuitingen, het Nederlands Tegelmuseum dat momenteel in Otterlo is gevestigd, wisselende exposities, enz.
- Uitvoering van het in voorbereiding zijnde atelierbeleid om meer kunstenaars en vertegenwoordigers van de creatieve klasse aan te trekken. Dat kan zowel op de kazerneterreinen in Ede Oost (aanvullend op het Exposeum) als in de tegen het

centrum aangelegen wijk Bospoort. Op beide locaties zijn er kansen om het cultureel profiel te versterken en een impuls te geven aan de kunstproductie door de realisering van ateliers in combinatie met woonruimte.

Exposeum in Ede Oost als doorbraak voor versterking cultureel klimaat

De realisering van het Exposeum in combinatie met ateliers in Ede Oost wordt als doorbraak gezien om het cultureel klimaat in Ede te versterken en om hoogopgeleiden resp. creatieve bewoners aan te trekken. De ateliers kunnen een functie hebben voor zowel professionele kunstenaars als amateurs. Het is een voorwaarde om van dit gebied voor hen een levendig en bijzonder woonmilieu te maken. Door het aantrekken van deze doelgroepen krijgen ook de andere genoemde culturele ontwikkelingen een extra impuls en een beter draagvlak. De zeer gunstige ligging ten opzichte van het intercity station Ede-Wageningen maakt het Exposeum aantrekkelijk voor bezoekers van binnen en buiten de regio. Het Exposeum fungeert als 'poort naar de Veluwe' en als opmaat naar het Kröller Müller museum. Daarnaast biedt het nieuwe huisvesting voor de plaatselijke musea.

Resultaat

In 2015 is in één van de kazernecomplexen het Exposeum gevestigd, dat met een vaste collectie en wisselende tentoonstellingen een flink aantal bezoekers per jaar uit Ede en daarbuiten aantrekt. Gedacht wordt aan ca. 30.000 à 40.000 bezoekers per jaar. Het Exposeum omvat ook activiteiten waaraan de bezoekers kunnen deelnemen. Daarnaast zijn er horecavoorzieningen en ateliers voor professionele en amateur kunstenaars die in Ede (deels in de nieuwe woonwijk Ede Oost) wonen.

Bij de uitwerking van de plannen kunnen de DRU fabriek in Ulft, Twentse Welle in Enschede en zelfs de Kulturbrauerei in Berlijn als voorbeelden worden gezien.

DRU fabriek Ulft

De DRU fabriek sloot in 2003 haar deuren. Vanaf die tijd is gewerkt aan een plan voor herontwikkeling van het gebied: er worden circa 280 woningen en appartementen gebouwd en de 7 rijksmonumentale fabrieksgebouwen hebben een nieuwe functie gekregen. De DRU fabriek heeft een veelzijdig aanbod van cultuur, muziek, theater, evenementen en congrescentrum, wonen en werken. Inmiddels vinden er grote evenementen plaats, zoals Huntipop.

Twentse Welle Enschede

De Twentse Welle in Enschede is ontstaan door een fusie van drie instellingen: Natuurmuseum Enschede, het Van Deinse Instituut en Museum Jannink. Het cultuurhistorisch erfgoed van Twente wordt er gekoppeld aan het natuurhistorisch erfgoed. In een permanente tentoonstelling wordt de bezoeker geleid door het Twente vanaf de laatste ijstijd tot het hedendaagse en toekomstige Twente. Wissel-tentoonstellingen op het gebied van wetenschap, zorg, industrie en landschap, een mediatheek en een sterrenwacht zullen deel uitmaken van Twentse Welle, evenals kunstenaarswoningen. Het is gebouwd in de wijk Roombeek in een voormalige textielfabriek.

Kulturbrauerei Prenzlauerberg Berlijn

De Kulturbrauerei is een cultureel complex dat is gevestigd in een voormalige brouwerij. In 1991 is door een aantal cultuur- en architectuurorganisaties een onderneming opgezet die de gebouwen wilde behoeden voor de sloophamer. Inmiddels is het terrein prachtig gerenoveerd en zijn er clubs, restaurants, galerieën, theaters en een bioscoop gevestigd. De Kulturbrauerei trekt veel bezoekers; zowel Berlijners als toeristen. Er zijn cafés, restaurants, clubs, galeries en ruimten die voor meer doelen gebruikt worden. Het voormalige ketelhuis is omgebouwd tot een grote zaal waar 800 mensen in kunnen.

Organisatie / vitale coalities

Om de geschetste ontwikkelingen mogelijk te maken zal de gemeente coalities met een aantal instanties en organisaties moeten aangaan:

- Met de aanwezige en mogelijk ook nieuwe grote culturele instellingen is samenwerking van groot belang om tot een goed totaalproduct te komen. Het gaat om een goede elkaar versterkende programmering en onderlinge afstemming van het aanbod. Met name de samenwerking met het Kröller Müller museum is essentieel.
- Met professionele en amateur kunstenaars dient een optimale benutting van het gebruik van ateliers te worden bereikt, waarbij zij ook een bijdrage aan de programmering leveren ('Kunstenaars aan het werk'). Een goede samenwerking tilt de culturele infrastructuur in Ede op een hoger plan. De bevolking – waaronder de bewoners van Ede Oost – kan profiteren van hun aanwezigheid, bijvoorbeeld in de vorm van cursussen.

- Voor de realisering van het Exposeum annex ateliers in Ede Oost (zowel permanente als tijdelijke voorzieningen) zijn coalities noodzakelijk op het niveau van ruimtelijke ontwikkeling. Te denken valt aan coalities met het bedrijfsleven, projectontwikkelaars en woningcorporaties die zich verbonden voelen met het versterken van het cultureel klimaat in Ede.
- Daarnaast is uiteraard met het rijksmuseum Kröller-Müller en de lokale musea noodzakelijk om het Exposeum van de grond te krijgen.
- Voor het realiseren van culturele publiekstrekkingen (voorzieningen of activiteiten) zijn regionale allianties op het gebied van toerisme, citymarketing, evenementen en binnenstadsmanagement van belang.
- Ook de relatie met de drie andere grote steden in Gelderland, Arnhem, Nijmegen en Apeldoorn, is van belang, omdat het culturele profiel van Ede niet concurrerend maar aanvullend moet zijn binnen de Gelderse G4. Dit is belangrijk om het imago en de identiteit van Ede onderscheidend te laten zijn. Zeker Apeldoorn, als mede New Towns, is daarin belangrijk.
- Tot slot zijn coalities met de provincie en het rijk (met name ministerie OCW) van belang voor het realiseren van de grootschalige culturele voorzieningen.

Parallel aan het verder uitwerken van de businesscase voor de uitvoeringsagenda New Towns worden in de herfst van 2009 de potentiële partners van de gemeente benaderd met als doel tot de gewenste coalities te komen.

Ede vraagt hierbij om:

- Het delen van kennis en expertise met steden met vergelijkbare ambities ten aanzien van het cultureel aanbod. Ede vraagt om hulp bij het vormgeven van haar ambities en het ontwikkelen van het daarvoor benodigde instrumentarium.
- Medewerking van de relevante ministeries (met name OCW en VROM) om de programmering van het cultureel aanbod en de realisering van de accommodaties te faciliteren.
- Een eenmalige investeringsimpuls van het rijk om de verbetering van het cultureel voorzieningenniveau in de vorm van het realiseren van het Exposeum mogelijk te maken. Cofinanciering vanuit het grote stedenbeleid (VROM/WWI), de Innovatieregeling cultuuruitingen (OCW), de door het rijk gefinancierde cultuurfondsen, enz. is nodig om de opschaling van het voorzieningenniveau op een kwalitatief hoogstaande wijze te realiseren. Van belang hierbij is dat het rijk de kunstsubsidies meer wil regionaliseren, waardoor ook buiten de Randstad ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Ook aan de provincie Gelderland wordt een bijdrage gevraagd.

Planning Exposeum en ateliers

De plannen verkeren momenteel nog in het stadium van ambtelijke voorbereiding. De volgende indicatieve planning kan worden gegeven:

2009	- Afstemmen businesscase met partners in de vitale coalities
2010	- Uitvoeren programmeringsstudie
2011	- Uitvoeren haalbaarheids- en locatiestudie - Afstemming plannen met rijk en provincie - Politieke besluitvorming over opzet
2011-2012	- Quick win: tijdelijke ateliers e.d. in kazernecomplex
2012-2013	- Ontwerpfase
2013	- Definitieve politieke besluitvorming
2014-2105	- Realisering plannen

De kazernecomplexen komen in 2011 beschikbaar. Vooruitlopend op de definitieve bestemming kunnen ze vanaf dat moment een broedplaatsfunctie krijgen door er tijdelijke culturele voorzieningen in onder te brengen, zoals ateliers voor kunstenaars en ambachtelijke bedrijven.

Kostenraming en financiering

De kosten voor het realiseren van het Exposeum annex ateliers worden globaal geraamd op € 12 miljoen. In oktober 2008 is door ICS adviseurs in opdracht van de gemeente Ede een 'Notitie Indicatie Investeringslasten Voorzieningen-programma Ede-Oost' gemaakt. Voor het Exposeum (grondoppervlak van 7.500 m² à € 121 per m²) bedragen de grondkosten € 907.500. Voor de bouwkosten wordt gerekend met 5.000m² bvo à € 2.200 per m², of te wel € 11.000.000. De komende maanden worden de kostenraming en vooral de kostendragers verder uitgewerkt. Er zal sprake moeten zijn van een coproductie waarbij gemeente, culturele instellingen, en het bedrijfsleven financieel bijdragen. Voor een deel van deze kosten zal Ede echter ook een beroep moeten doen op het rijk en de provincie. Hierbij wordt onder andere gedacht aan de cultuurfondsen van OCW.

Het vervolg

Mede naar aanleiding van de bespreking van de business case met de andere new towns en het ministerie van VROM/WWI zullen de volgende acties worden ondernomen:

- Met het ministerie van OCW zal een gesprek worden gevoerd over de opzet van het Exposeum en de haalbaarheid van het project. Uiteraard speelt de financiering daarbij een belangrijke rol.
- De gemeente zal de mogelijkheid onderzoeken om deel te nemen aan het programma 'Mooi Nederland' van het ministerie van VROM. Er is een subsidie gebaseerd op 50% van de subsidiabele kosten met een maximum van € 200.000 voor de uitwerking van de ideevorming en een maximum van € 1.000.000 voor de realisatie. De regeling is gericht op duurzame verstedelijking en ruimtelijke kwaliteit. Belangrijke elementen in de subsidieregeling zijn versterking van de identiteit van de locatie, een innoverende

aanpak van de gebiedsontwikkeling die ook voor andere gemeenten van belang kan zijn en het snel bereiken van resultaat.

- Met de provincie wordt overlegd over een financiële bijdragen.
- Met andere steden (waaronder de overige new towns) wordt overlegd over het verder inhoudelijk vormgeven van het project (uitwisselen kennis en ervaring, afstemming programmering, enz.).
- De plannen voor het Exposeum worden in samenwerking met de belangrijkste partners verder uitgewerkt. Het gaat om een kopgroep van culturele instellingen, het Kröller-Müller museum en een belangstellende woningcorporaties. In een later stadium kan dit leiden tot een brede coalitie van partijen.

3.3 DE WIJK AAN TAFEL

Thema: *Grote woonwijken*

Businesscase: *De burger centraal in de wijk*

Analyse

Zowel gemeentelijk onderzoek als de 'Leefbarometer' van het ministerie van VROM laten zien dat het in de meeste Edese wijken goed is gesteld met de leefbaarheid (althans in de 'smalle definitie' van de openbare ruimte). Als over een langere periode wordt gekeken naar de leefbaarheid, blijken zich echter in enkele wijken negatieve ontwikkelingen voor te doen. Bovendien is er op buurt- en complexniveau soms wel het nodige aan de hand. Dat geldt met name voor Veldhuizen A. Daarnaast vragen de hoogbouw in Ede Zuid en Ede West de aandacht. Deze gebieden zijn al in beeld via het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid (GSO), er vinden in deze gebieden al veel ontwikkelingen plaats en het zijn ook wijken met specifieke zorgpunten. Voor Veldhuizen A is een omvangrijk sloop en nieuwbouwprogramma ontwikkeld. De huidige woningmarktsituatie en de verslechterde financiële positie van de woningcorporatie leiden echter tot uitstel. In de tussentijd moet voorkomen worden dat de wijk verder verslechtert en liefst er in leefbaarheid op vooruit gaat.

Ede kiest hierbij voor een samenhangende, gebiedsgerichte aanpak. De leefbaarheid wordt bevorderd door een hechte samenwerking van burgers, maatschappelijk organisaties en overheid. Het programma bestaat uit een symbiose van 'hard' en 'zacht'. Indien nodig kiest de gemeente een actieve, initiërende rol, waar mogelijk een ondersteunende rol. Er wordt ruimte gegeven aan nieuw beleid in het programma en een goede koppeling tussen beleid en uitvoering. 'Bureaucratische hinder' in de ambtelijke organisatie bij de uitvoering wordt verminderd en voorwaarden worden geschapen voor een slagvaardige en doortastende uitvoering met korte lijnen.

De doel is de 'harde' (fysieke) en 'zachte' (sociale) kant van het wijkbeheer met elkaar te verbinden. De ingrediënten hiervoor zijn het beleidsplan 'De deur open' (sector ROB) en de aanpak in het kader van de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Bij de Wmo gaat het met name om de prestatievelden 'sociale samenhang en leefbaarheid' (1), 'preventief jeugdbeleid' (2), 'mantelzorgers en vrijwilligers' (4) en 'deelname aan de samenleving voor mensen met een beperking' (6). De bestaande wijkprogramma's worden hierbij ingebracht.

In de aanpak staan centraal:

- waarden als goed burgerschap, ontmoeting, gemeenschapszin, onderlinge waardering, vrijwilligerswerk en mantelzorg;
- gemeenschappelijke doelen als leefbaarheid, veiligheid, zelfredzaamheid, zelforganiserend vermogen en waardevorming;
- ondersteuning door diverse organisaties met hun eigen professionele inhouden en werkwijzen, zoals onderwijs, welzijn, zorg, vrijwilligerswerk, sport, cultuur, wijkbeheer, veiligheid;
- het benutten van de uiteenlopende financieringsstromen van rijk, provincie, gemeente en derden.

Ambities

Ede wil - evenals de andere New Towns - naar een gebiedsgerichte aanpak gericht op preventie, waarbij de burger (bewoner, ondernemer, enz.) zelf zoveel mogelijk zorg draagt voor het fysieke en sociale beheer. Maatregelen kunnen ook voortkomen uit initiatieven van de burgers. Het betekent dat verschillen in leefstijlen, voorkeuren, vaardigheden en mogelijkheden tot uiting komen in de wijken en deze juist kleur geven. Daarmee kan de negatieve beeldvorming van eenvormige New Townswijken en een burger die zich vooral als consument gedraagt worden bijgesteld. Uiteraard is hierbij ondersteuning nodig van de gemeente en andere professionele organisaties. Bovendien vraagt het om een bedrijfsmatige aanpak, waarbij kosten en baten duidelijk verbonden zijn aan het gebied: preventie moet ook in de praktijk lonend zijn voor de burgers.

Tegelijkertijd is niet elke burger even mondig. Ede onderscheidt verschillende bevolkingsgroepen zoals jeugd, zelfstandig functionerende burgers, zorgvragers en kwetsbare groepen. Het streven is om met name de zelfstandig functionerende burger en tot op zekere hoogte ook de jeugd een verantwoordelijkheid te geven voor het welzijn van de zorgvragers en kwetsbare groepen.

Het geven van een grotere verantwoordelijkheid aan de burger betekent dat de gemeente met haar beleid meer op afstand komt te staan. Ze faciliteert en functioneert eerder als moderator dan dat zij stuurt. Als het gaat om het wegwerken van achterstand is een meer actieve rol van de gemeente nodig. Bovendien heeft de gemeente op verschillende

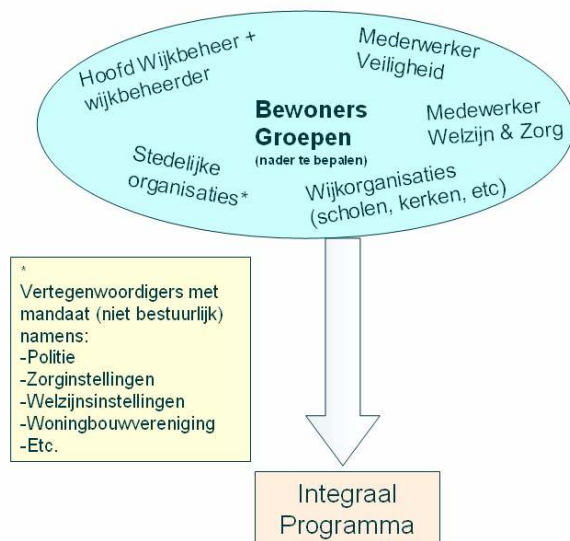
beleidsterreinen doelstellingen geformuleerd, die moeten doorwerken in de uitvoering in de dorpen, wijken en buurten. In de meer actievere rol ziet de gemeente zichzelf als een regisserende makelaar. De kern daarvan is dat de gemeente bemiddelt tussen vraag en aanbod en zelf ook bijdraagt aan vraag en aanbod. Ook draagt de gemeente verantwoordelijkheid voor een goede besteding van het overheidsgeld.

Ede wil in eerste instantie de in de wijken Veldhuizen A, Ede Zuid (hoogbouw) en Ede West aanwezige problematiek oplossen. Sinds 2008 is daarvoor een Programma Ontwikkelaar (PO-er) aangesteld in de rol van regisserend makelaar. De PO-er zorgt voor een praktisch ingericht en doelmatig overleg met partijen in de zogenaamde 'Wijktafel'. De wijktafel is in feite een kenniscentrum van de wijk. De vragen en behoeften van burgers staan centraal. Via de wijktafel wordt ook ervaringsdeskundigheid opgehaald. Aan de wijktafel nemen vertegenwoordigers van organisaties in die wijk deel met ruim mandaat, waaronder de budgetgesubsidieerde instellingen. In de tafelschikking is bijzondere aandacht voor de participatie van bewoners en voor de in de wijk opererende 'externe' organisaties zoals scholen en kerken. De kerntaak van de PO-er is het tot stand brengen van een door alle partijen gedragen uitvoeringsagenda voor de wijken, vastgelegd in de vorm van een wijkakkoord. Naast programmaontwikkeling is het de rol van de gezamenlijke leden van de wijktafel om de uitvoering te bevorderen. De bestaande uitvoeringsinstrumenten vormen het vertrekpunt, maar het doel is de slagkracht op de uitvoering over de breedte van de domeinen fysiek, sociaal en zorg te versterken. De gemeente streeft daarbij naar een steeds zo groot mogelijke eigen verantwoordelijkheid van de burger. Naarmate de fysieke en sociale achterstand meer is weggewerkt, kan deze eigen verantwoordelijkheid toenemen, waardoor voorkomen wordt dat de wijken in de toekomst weer afglijden.

Ede wil samen met de andere New Towns in proefprojecten participeren, die in eerste instantie voor de aanpak en vervolgens het beheer van Veldhuizen A, Ede West en Ede Zuid een meerwaarde opleveren. Het kan daarbij gaan om:

- het onderhoud en beheer van de openbare ruimte;
- het ontwikkelen en in stand houden van wijk- en buurtvoorzieningen;
- het stimuleren van de informele wijk economie (bijvoorbeeld in de plinten van hoogbouwcomplexen);
- het benutten en bundelen van de in de wijk aanwezige formele en informele kennis en ervaring (zie ook businesscase 3: de school op straat);
- het komen tot een sluitend netwerk van formele en informele zorg;
- structurering en bevordering van het vrijwilligerswerk;
- het opzetten van een mantelzorgbrigade ten behoeve van onder andere de respijtzorg (vrijwilligers die voor een korte periode de taak van mantelzorgers overnemen, waardoor deze laatsten bijvoorbeeld met vakantie kunnen).

De wijktafel

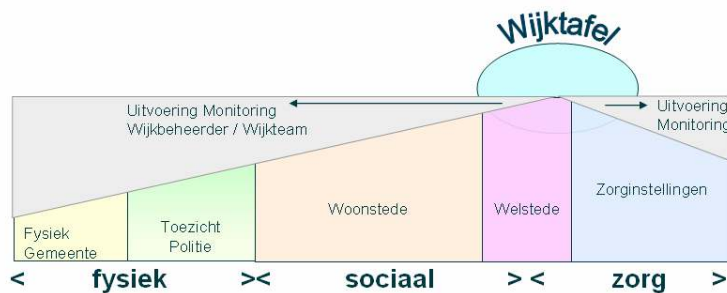

De wijkprogramma's

➤ Ontwikkeling

➤ Uitvoering / Monitoring

Doel van deze proefprojecten is niet alleen het oplossen van inhoudelijke problemen, maar ook het vinden van methodieken om de burger actief te betrekken en verantwoordelijk te maken. Ook de gewenste rollen van de gemeente en andere organisaties komen hierbij aan bod. Ede wil hierbij het instrument van de wijktafels inbrengen en tegelijkertijd leren van de ervaringen in de andere New Towns.

Resultaat: vitale, gedifferentieerde en zichzelf regulerende wijken

De te ontwikkelen werkwijze leidt ertoe dat de wijken, zeker na het oplossen van de thans aanwezige knelpunten, zichzelf reguleren en door een goede betrokkenheid van de burger in fysiek en sociaal opzicht kwalitatief op peil blijven. De invloed van de burger leidt tot gedifferentieerde wijken. De gemeente en andere organisaties ondersteunen waar dat nodig is. De wijktafels met ondersteuning van de PO-er vormen het centrale coördinatiepunt.

De gemeente heeft zich voor wat betreft het onderhoud en beheer ontwikkeld tot een laagdrempelige en vraaggestuurde organisatie. Dat komt tot uiting in de loketfunctie richting de burger, maar ook in de integraliteit van beleidsontwikkeling in de 'harde' en 'zachte' sector en de naadloze afstemming van beleid en uitvoering. Ook hier heeft de PO-er een belangrijke functie als regisserend makelaar. De gemeente is zich daarbij bewust van de verschillende rollen die zij heeft (sturend, regisserend, faciliterend, uitvoerend).

Er is sprake van een goede structuur voor de samenwerking tussen de gemeente en de andere organisaties die de burger ondersteunen. Deze samenwerking vindt op drie niveaus plaats: bestuurlijke coördinatie, afstemming op beleidsniveau en samenwerking op uitvoeringsniveau. De gemeente heeft de budgetsubsidies met de uitvoerende organisaties afgestemd op de ontwikkelde werkwijze en met deze organisaties prestatieafspraken gemaakt.

Er is tot slot ook sprake van een goede monitoring voor wat betreft zowel de inhoudelijke resultaten (worden de geformuleerde doelen bereikt) als de procesmatige aspecten (wordt de burger meer betrokken, hoe verloopt de samenwerking tussen de betrokken organisaties, hoe vervult de gemeente haar verschillende rollen).

Organisatie / vitale coalities

Om de geschetste werkwijze tot een succes te maken wil de gemeente de volgende coalities aangaan:

- Tussen de verschillende gemeentelijke diensten en (hoofd-)afdelingen.

- Met de verschillende in de wijken werkzame professionele organisaties, zoals politie, Welstede (welzijnsorganisatie), Woonstede (woningcorporatie), zorginstellingen, onderwijsinstellingen en kerken.
- Met vrijwilligersorganisaties, verenigingen, ondernemersorganisaties en bewonersorganisaties.
- Met de andere New Towns als het gaat om het uitwisselen van kennis en ervaring, het uitvoeren van proefprojecten en het voeren van overleg met de relevante ministeries (met name WWI).
- Met de provincie Gelderland (met name in het kader van het GSO) en het ministerie van WWI als het gaat om concrete ondersteuning.

Planning ontwikkeling wijktafels en deelname aan proefprojecten

2010	- Afronding doorontwikkeling methodiek wijktafels - Afspraken met uitvoerende organisaties
2010 e.v.	- Start implementatie wijktafels nieuwe stijl - Start proefprojecten met andere New Towns (i.o.m. betreffende gemeenten)

Kostenraming en financiering

De kosten voor de Programma Ontwikkelaar worden geraamd op € 80.000/jaar. Voor de uitvoering worden de kosten per wijk geraamd op ca. € 40.000-50.000/jaar. Dit is exclusief de kosten voor grootschalige fysieke ingrepen in de openbare ruimte in het kader van de herstructurering en de activiteiten in het kader van de wijkprogrammering.

Het vervolg

Mede naar aanleiding van de bespreking van de business case met de andere new towns en het ministerie van VROM/WWI zullen de volgende acties worden ondernomen:

- Op basis van door WWI aan te leveren informatie wordt nader bezien op welke wijze de bewonersparticipatie het best geregeld kan worden en in hoeverre daarvoor bewonersbudgetten nodig zijn. Met name voor de beheerwijken en na een integrale aanpak ook de aandachtswijken zijn deze zaken van belang.
- Om tot een goede deling van kennis en ervaring te komen gaan de Ortega gemeenten samenwerken bij de wijken aanpak in de vorm van 'twinning' tussen de steden. Ook kennisinstituten als NICIS en KEI kunnen hierbij worden betrokken.
- Samen met WWI wordt gezocht naar slimme constructies om bestaande geldstromen en financieringsconstructies slim in te zetten voor de wijkenaanpak.
- Samen met de ministeries van VWS en SZW wordt bezien hoe de Wmo en de WWB (Wet Werk en Bijstand) dienstbaar gemaakt kan worden aan de wijkenaanpak. Zowel de Wmo als de WWB richten zich op deels dezelfde doelgroepen en streven reïntegratie, zelfredzaamheid en participatie na.

- Samen met WWI en het ministerie van EZ gaan de New Towns na welke mogelijkheden er zijn om de wijkeconomie te stimuleren. De beide ministeries zijn bezig met nieuwe initiatieven op het gebied van wijkeconomie.
- Bezien zal worden in hoeverre een beroep wordt gedaan op het budget van de 40+ wijken.

3.4 DE SCHOOL OP STRAAT (KENNISCAMPUS I)

Thema: *Sociale stijging*

Businesscase: *Verbindingen tussen onderwijs en wijk*

Analyse

De wijk Maandereng is een typische jaren '70, jaren '80-wijk met een relatief goedkoop woningaanbod en veel sociale huur. Doordat in de wijk Veldhuizen A momenteel herstructurering plaatsvindt is er sprake van overloop vanuit Veldhuizen A naar Maandereng. Daarnaast kent de wijk onvoldoende en weinig aantrekkelijke openbare ruimte en (kwalitatief) onvoldoende (wijk)voorzieningen. Het buurtcentrum van de wijk is momenteel vrij klein en moet bovendien binnenkort verhuizen. In het huidige buurtcentrum is ten slotte geen aanbod voor jongeren. De opgave voor Ede is te voorkomen dat in de wijk Maandereng sociale daling optreedt. De wens is het aanbod voor jongeren wel te creëren en tevens de ontmoetingsfunctie van het centrum voor de wijk te versterken. Een nieuw buurtcentrum zal daarom worden beheerd door een professionele welzijnsorganisatie.

Aan de rand van de wijk Maandereng, aan de Zandlaan, bevindt zich een concentratie van scholen in het volledige spectrum van VMBO tot en met HBO. De wijk zelf heeft ongeveer 7.500 inwoners. Dagelijks komen daar echter zo'n 12.000 leerlingen en studenten bij die 's ochtends en 's avonds grote verkeersstromen teweeg brengen. Bovendien zijn er ruimtelijke ontwikkelingen gaande die inzetten op de vorming van een campus. Als de ontwikkelingen zich doorzetten zoals het nu gaat, dan wordt het aantal leerlingen zelfs 15.000.

De aanwezigheid van de scholen in de wijk wordt nu vooral als een last gezien. Die overlast kan worden aangepakt, maar de ontwikkeling van een onderwijscampus en betrokkenheid van de leerlingen en het onderwijs bij de wijk kunnen echter ook een positief verschil maken voor de wijk op het gebied van sociale stijging en acceptatie tussen de wijk en de campus. Dit is op twee manieren mogelijk.

Ten eerste door het opzetten van programma's waarin scholieren betrokken worden in werk voor de wijk. Daarbij valt te denken aan inzet in een buurtcentrum in het beheer en onderhoud van de wijk en diverse sociale activiteiten.

Ten tweede biedt de bouw van de campus ook mogelijkheden om naast nieuwbouw en uitbreiding van onderwijsvoorzieningen en –faciliteiten ook de bouw van een buurtcentrum en voorzieningen voor de wijk op de campus te laten plaatsvinden. Ook biedt de campus ruimte voor de aanleg van sportvelden, accommodatie en parkeervoorziening ten behoeve van de sportverenigingen en de wijkbewoners.

Op deze manier maken wijkbewoners gebruik van de voorzieningen van de campus en raken scholieren betrokken bij de wijk waarin ze projecten uitvoeren. De wijk wordt hierdoor in een sociale stijging gebracht en de acceptatie van de campus en de scholieren wordt eenvoudiger waardoor ook de overlastervaring zal afnemen.

Ambitie

De ambitie is dat de onderwijsinstellingen een impuls geven aan het voorzieningen-niveau, sociale cohesie en de woonkwaliteit in de wijk. Bovendien wil Ede op deze wijze inzetten op verbetering van de beeldvorming over jongeren; bij de jongeren versterkt het hun gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen. We willen dat jongeren erbij horen en het gevoel van sociale uitsluiting bij bepaalde groepen jongeren verminderen. Daarvoor wordt ingezet op twee sporen:

Leerwerktrajecten

Allereerst wordt ingezet op het realiseren van samenwerkingsverbanden tussen de scholen en partijen in de wijk door leerwerkcombinaties aan te gaan op het gebied van welzijn, sport, beheer en voorzieningen. De scholen doen op deze manier een praktijkgericht aanbod ter ondersteuning van bewoners, vrijwilligers en wijk- en sportverenigingen en onderhoud van de openbare ruimte. Te denken valt aan onder andere:

- Beheren van delen van de openbare ruimte van de wijk door scholieren. Een school(klas) adopteert een plein of een straat.
- Studenten van de CHE en het ROC A12 geven bijles aan leerlingen die in de wijk wonen en dat nodig hebben.
- Leerlingen en studenten lopen stage bij maatschappelijk werk in de wijk.
- Studenten en docenten geven volwasseneneducatie voor wijkbewoners die daar behoefte aan hebben.
- Leerlingen volgen een stage bij bedrijven en instellingen in de wijk. Zo worden de loopbaan en de mogelijkheden die de wijk biedt als vertrekpunt voor onderwijs genomen.

Dit heeft als beoogd effect dat in de wijk een positief beeld ontstaat over de scholieren en jongeren in het algemeen. Daarnaast heeft een onderzoek van de Vrije Universiteit en de Universiteit van Amsterdam uitgewezen dat verbinden van het onderwijs aan praktische probleemoplossing in de buurt helpt in het verbeteren van de motivatie van leerlingen en daarmee in het voorkomen van schooluitval.

Om de leerwerktrajecten op te zetten en in eerste instantie te begeleiden wordt een jaar lang een kwartiermaker ingezet.

Voorzieningen op het campusterrein

De ambitie is verder om niet alleen inhoudelijk de verbinding te leggen tussen scholen en de wijk, maar door aan te sluiten bij het initiatief om rondom de scholen een campus te realiseren en fysieke banden te smeden. Naast de nieuw- en verbouw van onderwijsfaciliteiten en –instellingen wordt ook een buurtcentrum met voorzieningen voor onderwijs en Maanderbuurt geïntegreerd in de campus. Het is de wens om een realistische leer- en werkomgeving te creëren waarin de bezetting en het programma van het buurtcentrum mede wordt verzorgd door de onderwijsinstellingen. Hetzelfde zou voor sport en recreatie kunnen gelden.

Niet alleen de nieuwe ontwikkelingen op de campus bieden mogelijkheden tot het delen van ruimte, ook de bestaande gebouwen van de onderwijsinstellingen kunnen gebruikt worden. Dit kan onder andere voor bijles en volwasseneneducatie gelden en in het bijzonder door het opzetten van een 'weekendschool'. In het verbinden van kinderen in de basisschoolleeftijd met de wijk, speelt de weekendschool een rol. In de weekendschool krijgen leerlingen uit een achterstandspositie les van professionals uit een bepaald beroep. Zo krijgen zij een bredere kijk op de maatschappij en verschillende beroepsmogelijkheden. Door de professionals ook in de wijk te werven, draagt de wijk bij aan de verdere ontwikkelingen van de betreffende leerlingen. Ook ontwikkelen de leerlingen een netwerk binnen de wijk, waarvan ze in een later stadium in hun (school)loopbaan gebruik kunnen maken en waardoor ze beter verbonden zijn met hun omgeving.

Resultaat

Het resultaat van de leerwerktrajecten, de voorzieningen op het campusterrein en het instellen van een weekendschool is tweeledig. Ten eerste ontstaat binding tussen de wijk en de scholieren op de campus. Beide gebieden worden 'eigen' voor beide groepen gebruikers. Daardoor groeit de acceptatie van elkaar en neemt overlast(ervaring) af.

Ten tweede ontstaat sociale stijging voor de wijk. De wijk kent meer voorzieningen dan momenteel het geval is, gesitueerd op de campus, en de wijk zelf wordt aantrekkelijker door de inzet van scholieren op de beheerprojecten, de onderwijsprojecten en de maatschappelijke projecten.

De combinatie van de campus en de wijk levert een levendige wijk op met aantrekkelijke voorzieningen voor alle leeftijden.

Organisatie / vitale coalities

Voor de organisatie van verbindingen tussen wijk en onderwijsinstellingen gaan de scholen en de partijen in de wijk samenwerken in een vitale coalitie. Het gaat daarbij om de volgende partijen:

- VMBO/HAVO/VWO: 't Streek (VWO: Technasium)
- VMBO en MBO: Groenhorst (Aeres)
- MBO: Educatie (VAVO, inburgering): ROC A12
- HBO: CHE
- Praktijktrainingscentrum PTC+ (Aeres)
- Basisscholen in de wijk
- Sportverenigingen
- Wijkverenigingen, huurdersorganisaties en andere bewonersorganisaties
- Corporaties Woonstede en Idealis
- Ondernemers in de wijk
- Wijkverpleging/thuiszorg
- Maatschappelijk werk

Uiteraard speelt ook de gemeente een rol in het realiseren van deze businesscase. Deze rol bestaat voornamelijk uit het bevorderen van het zelforganiserend vermogen van de partners in de stad en het stimuleren en faciliteren van bovenstaande ontwikkelingen. Daarbij richt de gemeente zich ook vooral op burgerparticipatie.

Planning

2009	- Afstemmen businesscase met partners in de vitale coalities
2010	- Vormen van een vitale coalitie rond de inhoudelijke verbindingen tussen de wijk en de al aanwezige onderwijsvoorzieningen - Sluiten van een intentieakkoord waarin ook duidelijke afspraken worden gemaakt over de eerste samenwerkingsprojecten en afspraken over langere termijn
2011	- Uitwerken van de samenwerkingsprojecten door de scholen en de betrokkenen in de wijk - Aanstellen van een kwartiermaker voor de leerwerktrajecten - De weekendschool is operationeel
2012-2015	- Voorzieningen voor de buurt op de campus gereed
2014	- Doorlopend programma verbinding wijk en campus is 'going business'

Kostenraming en financiering

De kosten voor de ruimtelijke ontwikkelingen van de campus als geheel worden geschat op € 98,1 miljoen. Het onderdeel “ontwikkelen van een buurtcentrum” maakt daar onderdeel van uit en kost incidenteel € 1,5 mln.

Een kwartiermaker voor de leerwerktrajecten kost ongeveer € 100.000 incidenteel.

Structurele kosten zijn er voor de weekendschool (€ 50.000 per jaar) en voor de inzet van de scholieren in de leerwerktrajecten (ook € 50.000 per jaar). Verder zal een procesmanager aangetrokken worden voor zowel deze businesscase als businesscase 4: ‘Springplank voor talent’. De kosten voor een procesmanager worden geschat op € 80.000 per jaar.

Incidenteel gaat het dus om een investeringsbedrag van € 1,6 miljoen, terwijl daarnaast structureel € 180.000 per jaar benodigd is. De kosten voor het uitvoeren van deze businesscase zijn bewust benoemd als investeringen. De maatregelen kosten namelijk niet alleen geld, het levert ook (maatschappelijke)baten op. Door een MKBA uit te voeren kunnen deze maatschappelijke baten worden gekwantificeerd.

In overleg met de partners in de vitale coalitie wil de gemeente Ede, met de MKBA als achtergrond, zoeken naar mogelijkheden voor dekking van de investeringen. Daarbij vraagt de gemeente ook het Rijk om mee te denken in creatieve aanwending van gelden. Daarbij valt te denken aan een situatie waarin de MKBA aantoont dat de werkloosheid afneemt door de maatregelen en een reden kan zijn een deel van de businesscase uit het werkdeel van de WWB te financieren. Ook zal de gemeente binnen haar eigen participatiebudget zoeken naar middelen. Als tenslotte de dekking van de investeringen nog niet rond komt, dan zal de gemeente een beroep doen op het Rijk.

Het vervolg

Mede naar aanleiding van de bespreking van de business case met de andere New Towns en het ministerie van VROM/WWI zal in samenspraak met de ministeries van SZW en OCW worden gezien in hoeverre geldstromen als bijvoorbeeld de WWB (Wet Werk en Bijstand) kunnen worden ingezet. Daarbij wordt tevens samengewerkt met ‘regiegemeente’ Arnhem die (samen met een aantal andere gemeenten in Nederland) een voortrekkersrol heeft bij de bestrijding van de jeugdwerkloosheid.

3.5 SPRINGPLANK VOOR TALENT (KENNISCAMPUS II)

Thema: *Sociale stijging*

Businesscase: *Doorlopende leerlijnen*

Analyse

Ede telt volgens de 'Stadsfoto Ede 2008' relatief veel laagopgeleiden. Opvallend is dat tegelijkertijd sprake is van een goed onderwijsaanbod op het niveau van HAVO, VWO, VMBO, MBO en HBO. Een knelpunt is de schooluitval bij met name het VMBO en de onvoldoende doorstroming naar een volgend opleidingsniveau. Vooral op het koppelvlak van VMBO en MBO is winst te halen. Juist bij deze overgang is er een hoog risico op uitval. Een belangrijk doel is dat jongeren hun opleiding afmaken. Een goed preventief beleid vergroot het toekomstperspectief van de jongeren en draagt daarmee bij aan de beoogde sociale stijging. Ook wordt de kans dat zij problemen veroorzaken verkleind.

Een flink aantal scholen voor het beroepsonderwijs in de range van VMBO tot en met HBO zijn ruimtelijk geconcentreerd in het gebied rond de Zandlaan. Bij een aantal van deze scholen is of wordt nieuwbouw gerealiseerd. Daarmee ontstaat een 'kenniscampus' die thans al 12.000 leerlingen/ studenten omvat en doorgroeit naar ca. 15.000. Voor een New Towns van de grootte als Ede is dit een stevig aanbod aan onderwijsvoorzieningen.

De fysieke nabijheid van de onderwijsinstellingen biedt kansen voor een goede programmatische samenwerking tussen de instellingen op het terrein van onderwijs (inhoud) en begeleiding. Daarmee ontstaat een doorlopende leerlijn. Maar het gaat ook om verbindingen op het gebied van leerlingenzorg, bijv. ter voorkoming van schooluitval. Een bijkomend voordeel is dat de onderwijsinstellingen van elkaars voorzieningen gebruik kunnen maken, wat leidt tot financiële voordelen en een efficiënt ruimtegebruik. De kenniscampus wordt daarmee tot een 'brede school' voor het voortgezet en hoger (beroeps-)onderwijs.

Het Edese en regionale bedrijfsleven is gebaat bij goed opgeleide arbeidskrachten op alle niveaus. Een stimulerende leeromgeving met een goede aansluiting op de wereld buiten de school is daarvoor een vereiste. Een uitwisseling en samenwerking tussen enerzijds de Edese VMBO, MBO en HBO onderwijsinstellingen en anderzijds relevante ontwikkelingen op regionaal niveau zoals Food Valley (innovatie voedingstechnologie) biedt kansen in de sfeer van de kwaliteit van het opleidingsaanbod en de arbeidsmarkt. Samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijven vindt nu al plaats in het campusgebied door middel van specifieke projecten als de Sapfabriek en Techno-discovery. In de toekomst zal dit door middel van nieuwe projecten navolging en wellicht verbreding krijgen. Samenwerking met bedrijven moet ook de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbeteren (beroepspraktijk-gerichte leerlijnen).

Het ROC A12 heeft om die reden intensieve samenwerking met bedrijven. Binnen het domein Techniek & Technologie is op basis daarvan binnen ROC A12 het praktijkcentrum Metaal gerealiseerd i.s.m. het Opleidingsbedrijf Metaal (OBM). Er zijn verkenningen om in samenwerking met bedrijven te komen tot praktijkcentra voor installatie- en elektrotechniek en motorvoertuigentechniek. PTC+ is een praktijktrainingscentrum op het gebied van techniek, dier en plant, dat specifiek gericht is op de beroepspraktijk.

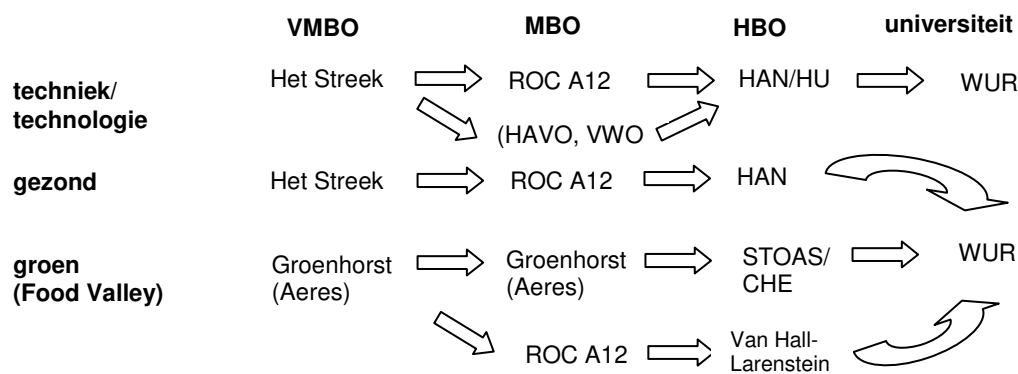
Deze ontwikkelingen in Ede sluiten geheel aan bij de 'leerwerklandschappen' zoals die door de ministeries van OCW en VROM worden voorgesteld.

Ambities

Ede wil zich profileren als onderwijsstad met een doorlopende leerlijn in het beroeps- onderwijs van VMBO tot HBO en universiteit en daarbij tevens een wisselwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven bewerkstelligen. Een goede samenwerking met buurgemeente Wageningen is daarbij voor sommige leerlijnen essentieel. Het onderwijsaanbod dient aan te sluiten bij de lokale en regionale economie en te passen bij het gewenste imago en de identiteit van Ede. In principe zijn in de Edese situatie drie doorgaande leerlijnen denkbaar:

- 1) De '*techniek leerlijn*', vanuit Het Streek (VMBO, HAVO, VWO/Technasium), naar het ROC A12 (MBO) en vervolgens Hogeschool Arnhem Nijmegen of Hogeschool Utrecht. Het ontbreken van een naadloze aansluiting naar technische hoger beroepsopleiding of universiteit wordt door het bedrijfsleven als een zwakte ervaren. De technische lijn kan worden ontwikkeld vanuit de contacten die het ROC A12 heeft met de HAN en de HU. Het streven is in Ede te komen tot een combinatie van onderdelen van het vierde leerjaar MBO niveau 4 en het eerste leerjaar HBO. Daarmee is snellere diplomering op het HBO mogelijk en worden studenten gestimuleerd door te studeren.
- 2) De '*gezond leerlijn*' combineert dezelfde onderwijsinstellingen. De HAN beschikt over de faculteit sport, voeding en leefstijl. Deze geeft weer aansluiting op de WUR (universiteit) in het nabij gelegen Wageningen. De te realiseren kenniscampus in Ede krijgt een omvangrijk aanbod aan sportvoorzieningen, die ook voor het sportonderwijs ingezet kunnen worden. Bij deze leerlijn zou ook het nationale sportcentrum Papendal kunnen worden betrokken, terwijl in het geval van een zeer ambitieuze opzet Ede zelfs een rol zou kunnen spelen bij de organisatie van de Olympische Spelen in 2028 als deze aan Nederland worden toegewezen. De leerlijn past goed bij het (gewenste) imago van Ede 'groen en gezond', zoals beschreven in het city marketing onderzoek van de gemeente. De gemeente Ede en het ROC A12 zijn partners in het Olympisch Netwerk.
- 3) Voor de '*groen leerlijn*' kent Ede met name het Groenhorst college (onderdeel van de Aeres groep), dat onderwijs op VMBO en MBO niveau verzorgt. Daarnaast is op de

kenniscampus het PTC+ voor praktijkonderwijs gelegen (eveneens onderdeel van de Aeres groep). De doorstroming naar het HBO kan via de STOAS opleiding van de Aeres groep verlopen (vestiging in Wageningen). Deze sluit aan op de WUR. Ook is het denkbaar dat op onderdelen de op de kenniscampus aanwezige Christelijke Hogeschool Ede (CHE) een rol vervult. Ook is er een lijn via het ROC A12 (die samen met Het Streek, het Groenhorst college en de HAN al de 'Sapfabriek' heeft opgezet) en de HBO opleiding Van Hall-Larenstein in Wageningen. Een groene leerlijn is van groot belang voor Ede, niet alleen vanwege het (gewenste) imago 'groen en gezond', maar ook vanwege het Food Valley concept en de in Ede en Wageningen aanwezige bedrijven en onderzoeksinstellingen op dat terrein.

Doorbraak: een doorlopende leerlijn in het beroepsonderwijs en 'leerwerk landschappen'

Een eerste doorbraak is het realiseren van een doorlopende leerlijn tussen VMBO en MBO op de drie leerlijnen. Een doorlopende leerlijn naar het HBO is conceptueel ontwikkeld, maar moet nog in samenspraak met de onderwijsinstellingen en het ministerie van OCW worden geëffectueerd. Mogelijk moeten daarbij prioriteiten worden gesteld met betrekking tot de meest kansrijke opleidingsrichtingen.

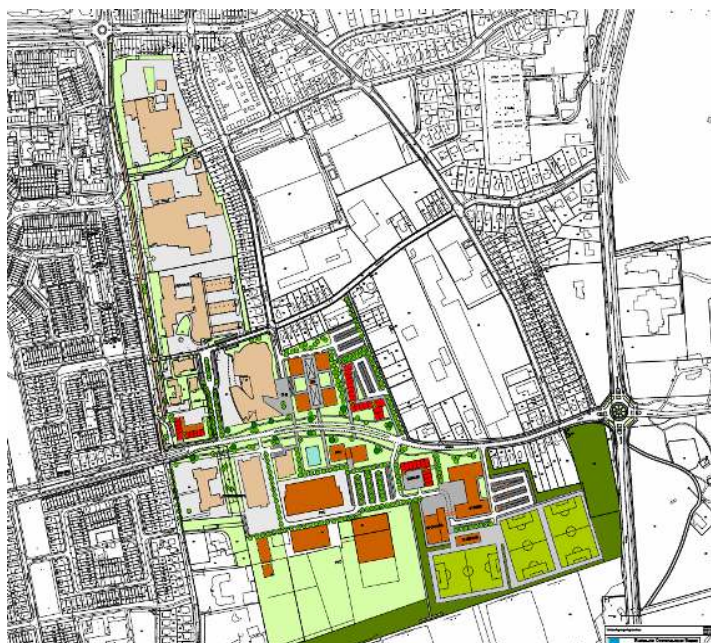
De situering van de grootschalige campus nabij een woonwijk (Maandereng) kent ook negatieve aspecten in de vorm van overlast voor de bewoners. Ede wil deze overlast zoveel voorkomen en de situering van de campus juist gebruiken om deze met de wijk verbinden: de buurtbewoners kunnen gebruik maken van de aanwezige voorzieningen, de wijk economie en het sociaal klimaat kunnen worden gestimuleerd en de studenten kunnen hun kennis inzetten ten behoeve van de wijkbewoners. Dit aspect van de campus wordt in een afzonderlijke businesscase ('de school op straat') uitgewerkt.

Resultaat

Als de onderwijsinstellingen er in slagen hun programma's goed op elkaar af te stemmen en dit ook in fysiek ruimtelijke zin goed weten uit te werken (gemeenschappelijk gebruik van voorzieningen, verbindingen tussen onderwijsgebouwen) wordt de kenniscampus een brede school voor het voortgezet en hoger (beroeps-)onderwijs. Een belangrijk resultaat van de brede school is een vermindering van schooluitval van VMBO en MBO leerlingen, een soepele doorstroming van VMBO naar MBO en mogelijk in de toekomst een uitbreiding van de doorlopende leerlijn, namelijk ook technisch HBO op de campus. Onderwijs en bedrijfsleven worden elkaars partners zoals bedoeld in het concept van 'leerwerklandschappen'. Het bedrijfsleven participeert in de brede school en biedt faciliteiten, de onderwijsinstellingen maken afspraken met het bedrijfsleven over bijvoorbeeld het aanbieden van stagiaires, gastlessen en docentstages. De rijke leeromgeving wordt verder vorm gegeven door een aantal bedrijfjes, die of geheel commercieel – met stagiaires – opereren of in een leerarrangement leren en werken combineren. Afgestudeerde MBO'ers en HBO'ers worden aangemoedigd en gefaciliteerd om op het campusterrein bedrijfjes te starten. Deze ontwikkelingen versterken het economisch profiel, het imago en de identiteit van Ede.

Organisatie / vitale coalities

Om de ontwikkelingen mogelijk te maken gaan de betrokken partijen gezamenlijk investeren in het creëren van een aantrekkelijk leeromgeving die kan concurreren met andere onderwijs- en kenniscampussen. De uitgangspunten voor de ruimtelijk-programmatische ontwikkeling zijn vastgelegd in de Visie Zandlaan die in mei 2009 door alle betrokken partijen (onderwijsinstellingen, corporaties en gemeente) is vastgesteld. De ambitie is om van de

partijen is om een hoogwaardige leeromgeving te ontwikkelen die leerlingen en studenten kan binden en boeien. Onderdelen hiervan zijn: een goede bereikbaarheid per openbaar vervoer, auto en fiets, nieuwbouw van hoogwaardige onderwijsfaciliteiten, aanleg van

sportvoorzieningen en de nieuwbouw van studentenhuisvesting. De gebouwen van de campus komen in een open en groene setting te staan, waardoor een prettig verblijfsklimaat voor de gebruikers ontstaat. De verkeersontsluiting van het gebied wordt verbeterd door aanpassingen in de infrastructuur.

Om de ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken speelt de gemeente een stimulerende en faciliterende rol. De gemeente Ede investeert in de aanpassingen in de infrastructuur en openbare ruimte. De gemeente heeft recent grond aangekocht om de nieuwbouw van Het Streek (VMBO) en sportvelden mogelijk te maken. Voor bouwplannen die passen binnen de ruimtelijke visie wordt het bestemmingsplan herzien. Gemeentelijk grondeigendom in het gebied wordt ingezet voor de bouw van onderwijs-huisvesting. Tenslotte wordt door de gemeente ingezet op het verkrijgen van subsidies van hogere overheden.

Daarnaast heeft de gemeente een faciliterende functie bij het vormen van samenwerkingsverbanden tussen de scholen en met het bedrijfsleven. Daartoe worden de volgende coalities aangegaan:

- Met de lokale onderwijsinstellingen Het Streek, ROC A12, Aeres (Groenhorst college en PTC+) en de CHE worden de wenselijkheden en mogelijkheden voor een intensieve samenwerking verkend. In het verlengde hiervan worden (afhankelijk van de realistische opties) ook de HAN en de HU, Papendal (NOC/NSF) en de WUR bij de mogelijke samenwerking betrokken. T.a.v. de sport is ook het binnen de gemeentegrenzen gevestigde NISB een gewaardeerde kennispartner.
- Met het ministerie van OCW wordt overlegd welke mogelijkheden zij zien voor de doorlopende leerlijn en op welke wijze zij deze kunnen faciliteren.
- Met grote bedrijven en onderzoeksinstituten in de regio wordt overlegd over hun wensen en behoeften met betrekking tot het beroepsonderwijs, de wijze waarop zij met de onderwijsinstellingen willen samenwerken en welke faciliteiten zij kunnen bieden.

Parallel aan het verder uitwerken van de businesscase voor de uitvoeringsagenda New Towns worden in de herfst van 2009 de potentiële partners van de gemeente benaderd met als doel tot de gewenste coalities te komen. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangehaakt bij al aanwezige en in voorbereiding zijnde initiatieven. Uitgangspunt is verder dat de gemeente weliswaar stimuleert en soms regisseert, maar dat de samenwerking tussen de onderwijsinstellingen en met het bedrijfsleven in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de instellingen zelf is.

Ede vraagt hierbij om:

- Het delen van kennis en expertise met steden die ook een actieve rol vervullen bij de totstandkoming van doorlopende leerlijnen in het voortgezet (beroeps-)onderwijs.

- Een actieve inbreng van het lokale en regionale bedrijfsleven, met name waar het gaat om het bieden van leerervaringsplekken en stageplaatsen.
- Het in samenspraak met het ministerie van OCW (en mogelijk ook VWS) komen tot een keuze van de meest kansrijke doorgaande leerlijn, waarbij het ministerie de daadwerkelijke ontwikkeling vervolgens faciliteert en stimuleert (bijvoorbeeld medewerking aan vestiging dependance HAN in Ede).
- De inbreng van de expertise en ervaringen van de ministeries van OCW en VROM over de ontwikkeling van de kenniscampus en de verdere ontwikkeling van het leerwerklandschap. Ook is een stimuleringsbijdrage nodig voor de realisering van de kenniscampus in de vorm van een subsidie of financiële bijdrage.

Planning doorgaande leerlijn en afstemming met bedrijfsleven

De plannen verkeren momenteel nog in het stadium van ambtelijke voorbereiding. De volgende indicatieve planning kan worden gegeven:

2009	- Verkenning potentiële samenwerkingspartners
2010	- Opstellen plan van aanpak
2011	- Uitwerking doorgaande leerlijn - Uitwerking samenwerking bedrijfsleven - Afstemming doorgaande leerlijn met ministeries OCW en VWS
2012 e.v.	- Implementatie doorgaande leerlijn
2012-2015	- Realisering kenniscampus

Financiering

De investeringen in de ontwikkeling van de Kenniscampus bedragen grofweg € 100 miljoen. Hierbij gaat het om de investeringen in nieuwe huisvesting, in de aanpak van de infrastructuur en openbare ruimte en de aanleg van sportvoorzieningen.

De investeringen worden voor het merendeel gedaan in de nieuwbouw van onderwijs-huisvesting door de onderwijsinstellingen (o.a. CHE, PTC+: circa € 35 mln) en de gemeente voor de nieuwbouw van het Streek VMBO (€ 20 mln). Door de corporaties wordt circa 30 mln geïnvesteerd in de nieuwbouw van studentenhuysvesting. Er is voor de infrastructurele aanpassingen en het opknappen van de openbare ruimte circa € 5 mln nodig. Voor de sportvoorzieningen wordt uitgegaan van een investering van € 2 mln. Voor het buurtcentrum inclusief woningbouw wordt circa € 5 mln geraamd.

Voor een groot deel van de investeringen door de gemeente en de betrokken partijen is nog geen financiële dekking. De gemeente Ede zet in bijdragen van de hogere overheden (o.a. subsidies).

Het vervolg

Mede naar aanleiding van de bespreking van de business case met de andere new towns en het ministerie van VROM/WWI zullen de volgende acties worden ondernomen:

- De uitwisseling van kennis en ervaring met andere steden die doorgaande leerlijnen willen ontwikkelen.
- Het samen met het ministerie van OCW (en mogelijk ook VWS) komen tot een keuze worden gekomen van de meest kansrijke doorlopende leerlijn.
- Het in kaart brengen van knelpunten bij de financiering van de plannen. Het Rijk zal de verschillende geldstromen die zouden kunnen worden ingezet in kaart brengen. Het kan hierbij mogelijk ook gaan om de inzet van WWB middelen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid (zie § 3.4).

3.6 THUIS IN DRIE WERELDEN

Thema: Veiligheid

Businesscase: Gezinscoaches

Analyse

Veldhuizen A is een wijk waar bewoners veel overlast ondervinden van een groep Marokkaans Nederlandse jongeren. Deze groep veroorzaakt naast overlast in de eigen directe woonomgeving ook overlast in aangrenzende wijken, zoals Maandereng. Gedeeltelijk is dit te verklaren uit de demografische opbouw van de wijk. In Veldhuizen A is het percentage jongeren 20,5%, ver boven het Edese gemiddelde en is 34,5% allochtoon, waarvan de helft Marokkaans. In sommige buurten van Veldhuizen A is het percentage allochtonen zelfs 70 tot 80%. In Ede als geheel is 7% van de bewoners allochtoon.

Signaleren en aanspreken door scholen en hulpverleners is een eerste stap. Daarnaast hebben scholen behoefte aan voldoende doorverwijs capaciteit. Een kind staat nooit op zichzelf, maar maakt deel uit van een gezin. Op het preventieve vlak is het van groot belang het gezin van het kind ondersteuning te bieden, zodat ouders hun taak als opvoeder weer zelf aan kunnen. Op dit gebied gebeurt al veel in Ede.

Er zijn maatschappelijk werkers actief en scholen doen wat ze kunnen, bureau Jeugdzorg is actief en Ede kent een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). In de wijk is een aantal voorzieningen en verenigingen voor de jongeren zoals een buurtcentrum, een Turkse vereniging en een Marokkaanse vereniging. Naast het opzetten van buurthuizen, opbouwwerk en signaleren en doorverwijzen door scholen is er ook de opvoedingsondersteuning met individuele benadering. In deze lijn vinden nu voornamelijk de repressieve activiteiten plaats. Naast repressie is er nu beperkt ondersteuning. Momenteel worden GSO-middelen ingezet om wijkgerichte Intensieve Gezinsaanpak en casemanagement aan te kunnen bieden. Daarnaast gaat binnenkort het Titan-project van

start. Veel partijen houden zich hierdoor direct of indirect bezig met de jongerenproblematiek en de gezinnen waaruit de jongeren komen. Coördinatie tussen de hulpverlening ontbreekt echter nog grotendeels.

Als het beleid ongewijzigd wordt voortgezet zal de jongerenproblematiek in Ede mogelijk toch uit de hand lopen. De groep jongeren die nu voor problemen zorgt zal zich verder uitbreiden, in de wijk en ook naar aangrenzende wijken toe. Als Ede te weinig doet zullen deze jongeren zich ontwikkelen tot onmachtige ouders met een sociaal economisch slechte positie omdat ze niet goed zijn opgeleid. Hierdoor zullen ook toekomstige generaties weer een slechte startpositie hebben. Uit verschillende signalen blijkt wel dat sommige doelgroepen nog niet voldoende bereikt worden. Een aantal basisscholen in Ede geeft aan grote problemen binnen de school te ervaren. Het blijkt dat vooral in allochtone gezinnen het inzetten van hulp via een hulpverlener die de betreffende etnische achtergrond heeft, doeltreffend is. Dit is op dit moment echter nog niet altijd mogelijk. Het ondersteunen van dergelijke projecten is dus van belang.

Doorbraak: gezinscoaches

Een doorbraak in de aanpak van de jongerenproblematiek is daarom het inzetten van één centraal aanspreekpunt in de hulpverlening aan de gezinnen van de probleemjongeren. Iemand die de hulp coördineert, het aanspreekpunt is zowel voor het gezin als voor de instellingen en de hulpverlening op elkaar aan laat sluiten. Een gezinscoach dus die als een spin in het web functioneert.

Ambitie

Ede wil een stad zijn waar iedereen in alle wijken prettig woont en waar opgroeiende kinderen allemaal gelijke kansen hebben. Hiervoor is integrale hulpverlening opgezet voor die gezinnen die momenteel nog overlast veroorzaken.

Jongeren hebben ruwweg drie leefwerelden: thuis, op straat en op school. Het is de ambitie een signalerings- en overlegstructuur op te zetten tussen alle partners in de leefwerelden van de kinderen / jongeren. Dit houdt in hulpverleners die bij de gezinnen thuis komen, bijvoorbeeld huishoudelijke verzorging, scholen en politie regelmatig bijeenkomen om signalen te bespreken. Dit overleg beslist vervolgens of het nodig is een gezinscoach in te zetten.

Een gezinscoach wordt vervolgens de "spin in het web" van de hulpverlening aan het gezin. De gezinscoach maakt kennis met het gezin en stelt een plan op welke hulp het gezin nodig heeft en hoe die hulpverlening op elkaar aan moet sluiten en elkaar moet versterken. Vervolgens coördineert de gezinscoach de hulpverlening en is voor het gezin het enige aanspreekpunt over de hulpverlening. Het doel van de inzet van een gezinscoach is dat deze na een periode van intensieve gecoördineerde hulpverlening

zichzelf terugtrekt uit het gezin en dat alleen 'normale' hulpverlening in het gezin overblijft. In de intensieve periode is de gezinssituatie genormaliseerd.

Resultaat

Geschat wordt dat er jaarlijks 20 tot 25 gezinnen geholpen worden door de inzet van een gezinscoach.

Het uiteindelijke resultaat daarvan is dat de situatie in de multiprobleemgezinnen normaliseert. De gezinscoach trekt zich terug en de 'normale' hulp wordt hersteld. Ouders hebben werk of zinvolle dagbesteding, kinderen gaan naar school, jongeren gaan naar school of hebben werk. Overlast is sterk verminderd en de ouders zijn toegerust voor het opvoeden van hun kinderen.

Door de normalisering van de multiprobleemgezinnen neemt de overlast en onveiligheid in Veldhuizen A af tot gemiddeld Edes niveau. Belangrijker nog is dat het perspectief voor de huidige generatie jongeren op het afmaken van een opleiding en daarna het vinden van werk toeneemt. De jongeren van nu gaan vanuit een genormaliseerde thuissituatie zelf gezinnen vormen en worden zo de goede opvoeders van morgen.

Organisatie / vitale coalities

De beslissing een gezinscoach in te zetten wordt genomen in het overleg tussen alle partijen in de leefwerelden van de jongeren. Het gaat daarbij om thuiszorg / huishoudelijke verzorging, algemeen maatschappelijk werk, wijkagenten, woningcorporaties, middelbare en basisscholen, centrum voor Jeugd en Gezin en zelfs de consultatiebureaus.

Het gaat hiermee om de volgende vitale coalitie:

- AMW
- Wijkagenten
- Middelbare scholen
- Basisscholen
- Woningcorporatie Woonstede
- Thuiszorgorganisatie Opella
- CJG
- Turkse en Marokkaanse verenigingen
- Wmo loket gemeente Ede

Planning

2009	- Eerste informatieronde langs mogelijke partners in de vitale coalitie
2010	- Sluiten van een intentieakkoord met de partners in de vitale coalitie in november - werven van 3 fte gezinscoaches vóór 1 januari 2011
2011	- 3 gezinscoaches actief in Veldhuizen A - 25 gezinnen worden jaarlijks door de gezinscoaches begeleid
2012	- Overlast is met 50% afgenomen - Onveiligheidsgevoel is gehalveerd
2014	- Overlast is tot niveau Ede gemiddeld teruggedrongen - Onveiligheidsgevoel op niveau gemiddeld niveau Ede.

Kostenoverzicht

Inzet van 3 fte gezinscoaches kost € 250.000 per jaar. Dit is een incidenteel bedrag van € 1.250.000 tot en met 2014.

Het vervolg

De bespreking van de business case met de andere new towns en het ministerie van VROM/WWI heeft niet direct aanvullende activiteiten opgeleverd. Wel kan Ede onder auspiciën van WWI deelnemen aan bijeenkomsten over best en worst practises van projecten met gezinscoaches. Ook het ministerie van VWS/Jeugd en Gezin zal informatie over projecten verstrekken.